

Kennishetwerk Krimp Noord-Nederland

NIEUWSBRIEF NUMMER 2, MAART 2012

VOORAANKONDIGING

De volgende nieuwsbrief van het KKNN is een speciale themanieuwsbrief die gewijd zal zijn aan de Noordelijke Kennisagenda Krimp. Het KKNN rust op drie pijlers: 1. een kennisnetwerk opzetten, 2. kennis delen, en 3. kennis ontwikkelen. De kennisagenda krimp richt zich op deze derde pijler. Kennisontwikkeling is nodig op die onderwerpen waar te weinig bestaande kennis aanwezig is. Een eerste stap is daarom het identificeren van behoeften en kennisleemtes. Op basis daarvan kan een concrete onderzoeksagenda ontwikkeld worden. De Noordelijke Kennisagenda Krimp is onder coördinatie van dr. T. Haartsen (RUG-FRW) tot stand gekomen en wordt in maart officieel vastgesteld.

COLUMN

Krimpdorp?

In onze dorpsonderzoeken hebben we te maken met een gemeente die voor 2040 een bevolkingsdaling van 25% verwacht. Het Rijk en de provincie moedigen de gemeente aan haar leefbaarheid in plannen veilig te stellen. Maar dorpsbewoners hebben geen boodschap aan bevolkingskrimp. In kleine dorpen zijn de winkels en de school allang verdwenen. Ook oudere inwoners geven aan het niet erg te vinden dat ze de boodschappen elders moeten halen. Kinderen vinden het leuk dat ze ook in andere dorpen vriendjes hebben. Zolang de auto maar veilig over de weg kan rijden, zijn de dorpsbewoners zorgeloos. De meesten willen niet verhuizen uit het dorp, ook niet als ze ouder worden. Ze vertrouwen op hun sociale netwerk in het dorp: vrienden en burens die elkaar over en weer helpen. Rust en ruimte zijn kernkwaliteiten van een dorp, dus hoezo krimpdorp? De toekomst is aan de dorpen – de mensen zijn er niet vandaan te krijgen!

Jannie Rozema,
 onderzoeker Kenniscentrum NoorderRuimte,
 Hanzehogeschool Groningen.
 jannie@noorderruimte.nl

NIEUWS UIT DE PROVINCIES: FRYSLÂN

Naar een Streekagenda Noordwest Fryslân

Na Noordoost Fryslân is nu ook Noardwest Fryslân door het Ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK) aangemerkt als Anticipereerregio Krimp. Het nut van dit predikaat is er in gelegen dat het voor de regio eenvoudiger wordt om steun uit het Haagse te verkrijgen. Voor de provinciale afdeling Plattelânsprojekten Noardwest Fryslân komt dit op een mooi moment in de tijd. Dit jaar werkt het Projectbureau in Franeker samen met 8 gemeenten volop aan de visie op een nieuw investeringsprogramma voor de periode 2014-2020.

De voorbereidingen voor een Streekagenda, met daaronder een door alle betrokken partijen getekend convenant zijn daarom nu in volle gang. Het thema bevolkingsdaling of demografische ontwikkeling speelt hierin een belangrijke rol. Ook 5 gemeentebesturen in Noardwest Fryslân zijn van de urgentie hiervan doordrongen, getuige hun rapport 'Kansen Spreiden'. Op verzoek van BZK heeft Plattelânsprojekten ook een brede waaier aan maatschappelijke organisaties uitgenodigd om hun voorgenoemen acties en visie op het fenomeen 'Krimp' in Noardwest Fryslân te overleggen. Tezamen met Rijk, betrokken gemeenten en deze maatschappelijke organisaties zoekt Plattelânsprojekten dit jaar naar een strategie die past bij de regionale karakteristiek. Deze strategie staat aan de basis voor gezamenlijke afspraken over concrete acties en projecten in het uitvoeringsprogramma onder de Streekagenda Noardwest Fryslân.

1

ONDERZOEK

Een gesprek met Melinda Mills, hoogleraar Sociologie aan de RUG: “Alles hangt met elkaar samen, juist dat maakt het onderzoek zo interessant”

Aanleiding voor een gesprek met prof. dr. Melinda Mills was een artikel vorige maand in de Volkskrant over de relatie tussen het krijgen van kinderen en de beschikbaarheid van (betaalde) kinderopvang. Mills kreeg er zeer veel reacties op, van het Belgisch parlement en de Europese Commissie tot het AD, Kinderopvang Nederland en de Elsevier, Linda en Opzij. Een gesprek met een bevlogen academica die graag onderzoek vertaald ziet naar beleid in de praktijk.

Melinda Mills is sociologe en houdt zich o.a. bezig met ongewilde kinderloosheid, vruchtbaarheid en het krijgen

“Ik wil onderzoeken waaróm onze kinderloosheid zo hoog is, wat zit daarachter?”

2

van kinderen in relatie tot arbeid en werk. Zij doet veel vergelijkend onderzoek, ook internationaal, zoals naar vrouwen geboren in het jaar 1965, waarvan in Nederland maar liefst 18% kinderloos is. Waarom is dat percentage zo hoog, vraagt Mills zich af, terwijl in andere landen (m.u.v. Portugal, Frankrijk) het gemiddelde zo'n 4 tot 9% is? Mills ziet de verklaring in een aantal aspecten: Naast de groep van de vrouwen die onvruchtbaar is, stellen mensen het krijgen van kinderen steeds langer uit, omdat het bijvoorbeeld moeilijk te combineren is met werk of studie. Nederlandse vrouwen zijn met een gemiddelde van 29 jaar voor het eerste kind een van de oudste moeders ter wereld. En als dan de keuze voor kinderen is gemaakt - met de studie afgerond, de carrière op orde - dan zijn zij soms verrast dat het biologisch niet meer lukt en te laat is. Daarnaast speelt ook het feit dat mensen nu bewust de keus hebben en maken om wel of geen kinderen te willen mee. Mills: “Je kunt je voorstellen dat dit op lange termijn consequenties heeft. Wij denken vaak in korte termijn ‘so what, nu 2 op de 10 vrouwen kinderloos, geen punt’, maar over 20 tot 40 jaar is dit wel een punt. We weten uit onderzoek: 60+ers hebben het meest contact met hun kinderen; mensen zonder kinderen of zonder contact met de kinderen kennen meer eenzaam-

heid en een lager niveau van welzijn. De zorg komt straks meer op de overheid neer. Ook zijn oudere moeders duurder met meer medische complicaties. Er zitten dus allerlei kanten aan. Juist dat maakt het zo interessant.”

Bovenstaande krimp is een landelijk fenomeen en heeft volgens Mills op de langere termijn dus gevolgen voor het individu, maar ook voor de staat. Daarnaast ziet zij ook nog een ander soort krimp, die veel meer regionaal is bepaald: de Krimp die meer te maken heeft met de economische omstandigheden, de aantrekkelijkheid van een regio. In dat geval is krimp afhankelijk van de kansen om er een baan te krijgen. Mills: “We hebben internationaal onderzoek gedaan onder 18-30 jarigen. Wat is de invloed van de vroege arbeidsmarkt op relaties, trouwen en kinderen krijgen? We zien dan dat als jongeren kampen met tijdelijke, onzekere, lagere loonbanen, waarbij alles flexibel is en zij geen hypotheek kunnen krijgen voor

een huis, zij het trouwen en kinderen krijgen ook langer uitstellen, juist vanwege die onzekerheid. En in Nederland zien we dat jongeren steeds vaker wegtrekken naar bijvoorbeeld het westen, omdat de kansen op werk en de arbeidsomstandigheden daar gewoon beter zijn. Zo zie je dat alles met elkaar samenhangt. Bepaalde regio's vergrijzen. En dit heeft consequenties, want wie zorgt er voor de ouderen?

Mills benadrukt dat Nederland het op zich goed doet in het kunnen combineren van werk en kinderen, Nederland is ook kampioen deeltijdwerken, maar Nederland heeft ook een dramatisch laag aantal vrouwen in hoge posities. Mills: "Die combinatie van parttime en hoge functies is dus niet goed mogelijk. Slechts 11% van de hoogleraren is vrouw. In Canada en de VS werken vrouwen, ook met kinderen, vaak fulltime. Het is dus ook een keus."

Mills, Canadese van oorsprong, is getrouwd met een Grunniger en is bewust teruggegaan naar Groningen, waar zij eerder ook promoveerde in de Demografie. Eerder woonde en werkte zij in Duitsland en Amsterdam, maar kon in 2006 aan de RUG een leuke baan krijgen. Mills: "Ik vind het geweldig hier, Groningen is een leuke stad en aan de universiteit bevalt het mij goed. En ik kan onderzoek doen naar wat ik zélf heel interessant vind!"

NIEUWS UIT DE PROVINCIES: DRENTHE

Vijf Sterren Dorpen gaat om “anders” en “zelf”

Elk dorp is anders: elk dorp heeft zijn eigen levensaders die er voor zorgen dat het dorpse samenleven en ontwikkelingen voortgaat. Soms zijn dat mensen, soms voorzieningen, soms activiteiten of organisaties. Overal anders en uniek.

In 2009 heeft de Brede Overleggroep Kleine Dorpen (BOKD) in Drenthe een methode ontwikkeld om op zoek te gaan naar de levensaders van het dorp, het zogenaamde vijf sterren project. De vijf sterren vormen de vijf pijlers van woon- en leefplezier, te weten:

1. identiteit, traditie, dorpscultuur
2. alledaagse ontmoetingen en activiteiten, verenigingsleven, voorzieningen
3. zaken op eigen kracht regelen
4. zorg voor elkaar
5. leren van elkaar

4

De methode – de complexiteit van de eenvoud

STAP 1 Werving, verkenning en voorbereiding

Een dorp wordt uitgedaagd om mee te doen. Na het ja-woord stelt dorpsbelangen en de vijf sterren werker van de BOKD een sterrenteam samen, een mix van bewoners en talenten

STAP 2 “In de spiegel kijken” en zelftoets

Dat houdt in: een antwoord zoeken op de vraag: waar is dit dorp goed in? Waarom is het prettig leven in dit dorp? Het gaat om introspectie en eerlijk zijn. Belangrijk hierbij is het directe contact tussen de bewoners, en het gaat om het naar boven krijgen van de goede dingen, de trots, de levensaders

STAP 3 Goed nadenken en uitdagingen benoemen

Het sterrenteam trekt uit de vorige stap zijn conclusies: waar blinkt het dorp in uit? En waar liggen uitdagingen en verbeteringen

STAP 4 Delen, verantwoorden en presenteren

Het is het moment waarop de analyse gedeeld wordt met het dorp en vervolgens vastgesteld op een feestelijke bijeenkomst. Het dorp krijgt op de invalswegen een vijf sterrenbord geplaatst, als visitekaartje

STAP 5 Verankeren en borgen

Een laatste bijeenkomst vindt plaats waarin afspraken worden vastgelegd zodat bewoners weten waar ze zelf mee aan de slag gaan en waarbij ze kunnen samenwerken met derden

Drenthe kent nu vijf sterren dorpen: Gasteren, Echten, Hooghalen, Huis ter Heide en Schoonloo. Aalden wordt het zesde dorp. Daarna gaan de dorpen Grolloo, De Broekstreek (Amen-Ekehaar e.o.) en Schoonloo gaan in het voorjaar van 2012 aan de slag. De gemeente Aa en Hunze en de provincie Drenthe (experiment in het kader van krimp) verlenen medewerking.

Bewoners zijn enthousiast zoals wel blijkt uit de onderstaande quote:

“Er zijn veel tradities, wat is de oorsprong, welke activiteiten worden hieraan gekoppeld, door wie worden ze georganiseerd? Door stil te staan bij deze tradities willen we de tradities levend houden, al dan niet op een vernieuwende manier, en op deze manier de identiteit van ons dorp versterken.”

Voor meer informatie kijk op www.vijfsterrendorpen.nl of neem contact op met de BOKD: info@bokd.nl

NIEUWS UIT DE PROVINCIES: GRONINGEN

Subsidie Reserve Leefbaarheid Krimpgebieden

Heeft u een goed idee voor een project dat bijdraagt aan de leefbaarheid in onze krimpgebieden? Wellicht biedt de Subsidie Reserve Leefbaarheid Krimpgebieden mogelijkheden voor u. De subsidie is bedoeld voor innovatieve projecten op het gebied van wonen, onderwijs, zorg, cultuur, gezondheid, sociaaleconomische vitalisering, kwetsbare groepen en voorzieningen. Van 2011 tot 2020 is jaarlijks 5 ton beschikbaar voor experimenten, voor 2012 is er zelfs 8 ton. Jaarlijks zijn er twee rondes, de eerste sluit op 1 april, de tweede op 1 oktober.

Heeft u een vernieuwend idee? Kijk dan op de onderstaande link: www.provinciegroningen.nl/loket/subsidies/wonen-en-welzijn/reserve-leefbaarheid-krimpgebieden. U kunt ook contact opnemen met Auktje Smedes van de provincie Groningen, e-mail a.smedes@provinciegroningen.nl, telefoonnummer 050 - 316 43 61.

Toekomst voor kwaliteit en ruimte

Op 20 december is het Woon- en leefbaarheidsplan 2011-2021 van de gemeente de Marne vastgesteld. Met het opstellen van dit Woon- en Leefbaarheidsplan geeft de gemeente concreet handen en voeten aan haar regiefunctie. In het plan zijn de hoofdlijnen uit het Integraal Beleidskader Krimp en Leefbaarheid meer concreet uitgewerkt. Hoe gaat de Marne invulling geven aan de opgaven? En wat is daarvoor nodig? Welke maatregelen en acties moeten genomen worden om de leefbaarheid in De Marne ook in de toekomst te garanderen en de kwaliteiten van het gebied te versterken? Dit Woon- en Leefbaarheidsplan is een basis voor concrete afspraken met de betrokken partijen. Doel is de dorpen leefbaar te houden ondanks de daling van het aantal inwoners en de verwachte wijziging van de samenstelling van de bevolking.

Aftrap

Het plan is onlangs gepresenteerd en 'afgetrapt' door wethouder Herwil van Gelder van gemeente De Marne, gedeputeerde Marianne Besselink van de provincie Groningen en directeur-bestuurder Rinze Kramer van Woningbouwstichting Wierden en Borgen.

En nu 'Doen'!

Na een intensieve periode van beleid maken is nu dus het moment aangebroken van 'doen': samen de handen uit de mouwen voor een leefbaar en vitaal De Marne!

Herwil van Gelder, wethouder van gemeente de Marne:
"Het is goed om te zien dat mensen de verantwoordelijkheid voor elkaar en voor hun omgeving steeds meer zelf

pakken en ook los van de gemeente eigen initiatieven nemen. Kijk bijvoorbeeld naar Kloosterburen, waar bewoners met instellingen samen binnen het project SintJan kijken naar de zorg voor ouderen en verstandelijk gehandicapten en het dorp een nieuwe impuls willen geven. Of neem Ulrum, waar bewoners in het project 2034 actief bezig zijn met de dorpsontwikkeling en nu o.a. concreet werken aan de herinrichting van een park. Onze rol als overheid verandert sterk. Voor de gemeente is dit ook spannend. Wij sluiten veel meer aan bij de ideeën en initiatieven van burgers en faciliteren meer in plaats van als gemeente plannen maken en dit vervolgens melden aan de bevolking. Ik geloof sterk in de kracht van burgers zelf."

Agenda

8 maart 2012

Krimpcafé on tour

Wat kunnen we leren van andere regio's over krimp?
door Prof. Dr. Leo van Wissen (NIDI/RUG)
(m.m.v. Marieke Harkink, bureau PAU)
16.00-17.30 uur
Café Onder de Linden, Brink 4, 9481BE, Vries

12 april 2012

Symposium "Het platteland als consumptieruimte",

13.30-17.00 uur
Rijksuniversiteit Groningen, Zernikecampus, 'Het Paviljoen', Theaterzaal

12 april 2012

Krimpcafé on tour

'Regionaal Woon en Leefbaarheidsplan Oost-Groningen, van basisplan naar actielijnen en projecten' door Marcel Tankink (KAW architecten en adviseurs)
16.00-17.30 uur in Emmen (locatie volgt)

26 april 2012

Conferentie onderwijs en krimp door STAMM

13.00-17.00 uur
Provinciehuis Drenthe te Assen

Voor meer informatie over aanmelden verwijzen wij u naar de agenda op de website:
<http://kennisnetwerkkrimp.nl/agenda>